

Undersøgelse af formidlede døgnophold i Københavns Kommune

Videnscenter for Anbragte Børn og Unge (VABU)/ Center for Familiepleje
Mette Larsen, Anne Frederiksen & Marc Bagge Petersen

Februar 2016

Indholdsfortegnelse

1. Hvad er et formidlet døgnophold?	3
2. Undersøgelsens baggrund og hvad kan den bruges til?	3
3. Den kvantitative del af undersøgelsen: Formidlede døgnophold i tal	5
3.1. Hvilke data baseres den kvantitative undersøgelse på?	5
3.2. Anvendelse og forbehold – den kvantitative analyse	6
3.3. Karakteristik af familierne	6
3.4. Karakteristik af de formidlede døgnophold	7
3.5. Afviste sager	8
3.6. Opsummering	9
4. Den kvalitative del af undersøgelsen. Erfaringer med formidlet døgnophold	10
4.1. Den kvalitative undersøgelses datagrundlag og udvælgelse af informanter	10
4.2. Anvendelse og forbehold – den kvalitative analyse	11
4.3. Erfaringer med formidlet døgnophold på institutionerne	12
4.3.1. To myndighedssagsbehandlers erfaringer med formidlede døgnophold	12
4.3.2. To institutionsansatte socialrådgiveres erfaringer med formidlet døgnophold på institutioner .	14
4.3.3. Fire mødres erfaringer med formidlet døgnophold på institutioner	16
4.3.4. Opsummering – fordele og ulemper ved formidlede døgnophold på institution.....	18
4.4. Erfaringer med formidlet døgnophold i familiepleje.....	19
4.4.1. En familieplejekonsulents erfaringer med formidlet døgnophold i familiepleje i andre kommuner	19
4.4.2. To plejemødres perspektiver på formidlet døgnophold i familiepleje.....	21
4.4.3. Opsamling. Fordele og ulemper ved formidlet døgnophold i familiepleje	23
5. Konklusion og anbefalinger	24
Bilag A: Formidlede døgnophold fra Glostrup Observationshjem og ”Wibrandsvej” (2010 – 2015)	29

1. Hvad er et formidlet døgnophold?

Denne rapport beskæftiger sig med det, der i forvaltningen til daglig omtales som "parallelanbringelser". Betegnelsen "parallelanbringelse" giver indtryk af, at der er tale om en form for anbringelse. Dette er imidlertid ikke tilfældet. Der er derimod tale om et formidlet døgnophold for både forældremyndighedsindehaveren, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien i en plejefamilie, på et godkendt opholdssted eller på en døgninstitution, jævnfør servicelovens § 52, 3.4. Typisk vil opholdet vedrøre barnet og barnets mor, samt eventuelt far og søskende. Der er tale om en frivillig forebyggende foranstaltning. Det giver dermed heller ikke mening at tale om hvorvidt barnet efter opholdet "hjemgives"; barnet flytter bare med forældrene hjem (vi kalder det, at barnet "hjemsendes").

2. Undersøgelsens baggrund og hvad kan den bruges til?

Baggrunden for denne undersøgelse er en beslutning i ledelsen i Borgercenter Børn og Unge (BBU) i forbindelse med drøftelserne op til budget 2016 i juni 2015 om at foranstalte en mindre undersøgelse, for at afdække i hvilket omfang formidlede døgnophold forebygger senere anbringelser og hjælper udsatte børn. I Københavns Kommune er det primært Børne- og Familieinstitutionen Wibrandtsvej (i det efterfølgende kaldt "Wibrandtsvej") og Glostrup Observationshjem, som anvendes til formidlet døgnophold, samt i et mindre omfang plejefamilier. Også andre af kommunens institutioner har erfaringer med formidlede døgnophold, men i mindre omfang; deres erfaringer indgår ikke i denne undersøgelse.

Ledelsen bad efterfølgende Center for Familieplejes videnscenter, Videnscenter for Anbragte Børn og Unge (VABU), om at forestå undersøgelsen. Undersøgelsen skulle forløbe hen over sommeren 2015 og baseres på tilgængelige data på et antal sager med børn, som har haft ophold med deres forældre på hhv. "Wibrandtsvej", Glostrup Observationshjem eller i plejefamilier i perioden 2010 – juni 2015. Den kvantitative del af undersøgelsen er baseret på oplysninger om 50 formidlede døgnophold på institutioner (også kaldet sager). De 50 sager dækker over 44 familier med i alt 50 børn. Desuden skulle undersøgelsen suppleres med kvalitative interviews med medarbejdere, plejeforældre, forældre og om muligt børn.

Der knytter sig imidlertid nogle metodiske vanskeligheder ved en sådan undersøgelse. Disse er nærmere beskrevet i metodeafsnittene og i det følgende opridses kun de væsentligste. Det væsentligste forbehold handler om, at vi dybest set ikke kan vide, i hvilket omfang formidlede døgnophold er med til at forebygge anbringelser, fordi vi ikke ved, hvad der ville være sket, hvis der ikke havde været iværksat et formidlet døgnophold. Var barnet i givet fald blevet anbragt udenfor hjemmet eller var det blevet boende hjemme hos forældrene? Metodisk ville det have krævet en kontrolgruppe af familier med tilsvarende belastninger, hvor forælder og barn ikke blev placeret i et formidlet døgnophold, så man kunne sammenligne hvordan det går i hhv. de familier, der får et formidlet døgnophold, med familier, der ikke får.

Et andet forbehold vedrører spørgsmålet om, hvordan det går børnene i et lidt længere perspektiv. Selv om formidlede døgnophold som forebyggende foranstaltning har været kendt i forvaltningen i mange år, er det kun indenfor de seneste fem år, at "Wibrandtsvej" og Glostrup Observationshjem mere systematisk har dokumenteret sagerne. Det betyder, at selv hvis man alene interesserer sig for anbringelser etableret i 2010 og 2011, vil vi maksimalt kunne følge børnenes udvikling fire - fem år efter afslutningen af det formidlede døgnophold. Det kvantitative materiale kan derfor kun i et vist omfang besvare spørgsmålet om, hvordan det er gået børnene i et længere perspektiv.

Et tredje forbehold knytter sig til den kvalitative del af undersøgelsen. Der er gennemført kvalitative interviews med to myndighedssagsbehandlere, to institutionsansatte socialrådgivere, en familieplejekonsulent, to plejeforældre og fire mødre. Børn og fædres perspektiver indgår således ikke i undersøgelsen. Det relativt beskedne antal kvalitative interviews opvejes i nogen grad af, at informanterne på medarbejdersiden er såkaldte "nøgleinformanter". Dette betyder, at de er nøje udvalgt, så de har stor viden om emnet, enten på baggrund af mangeårig erfaring med formidlede døgnophold eller på baggrund af erfaring med flere sager.

Endelig knytter der sig et særligt forbehold i forhold til den del af undersøgelsen, der vedrører formidlede døgnophold i familiepleje. I Københavns Kommune har der så vidt vides inden for de sidste fem år kun været etableret et enkelt af disse. Dertil kommer en sag, der går længere tilbage i tid. Da der var et ønske om også at få et indtryk af styrker og udfordringer ved formidlede døgnophold i familiepleje, blev det besluttet at inkludere disse to kendte sager, som er belyst igennem interviews med de to plejemødre. Derudover er der gennemført interviews med en familieplejekonsulent, som har et grundigt kendskab til formidlede døgnophold i plejefamilier fra andre kommuner end Københavns Kommune. Da datagrundlaget vedrørende formidlet døgnophold i familiepleje således er meget spinkelt (se uddybning under introduktionen til den kvalitative del af undersøgelsen), behandles denne del af undersøgelsen i rapporten særskilt. Det er indlysende, at denne del af undersøgelsen kun kan give nogle helt overordnede indtryk af styrkerne og udfordringerne ved formidlede døgnophold i familiepleje, og at en grundigere undersøgelse, der inkluderer erfaringer fra andre kommuner, med fordel kan gennemføres.

På trods af de ovenfor nævnte forbehold mener vi, at den samlede undersøgelse beskriver nogle af de væsentligste forhold ved formidlet døgnophold på institution – og i noget omfang i familiepleje - og at den kan være med til at belyse, om formidlet døgnophold forebygger anbringelser og hjælper udsatte børn.

Spørgsmålet er imidlertid, om et formidlet døgnophold kun kan betegnes som en succes, hvis barnet ikke efterfølgende anbringes? I undersøgelsen har vi spurgt de forskellige informanter, hvad de mener, kendetegner et succesfyldt formidlet døgnophold, og kommer på denne baggrund med vores bud på, hvornår man kan forstå et formidlet døgnophold som succesfuld. Ved at udvide forståelsen af, hvornår et formidlet døgnophold kan kendetegnes som en succes, åbner vi op for en lidt bredere diskussion af, hvad man som forvaltning kan få ud af at placere børn og forældre i et formidlet døgnophold. Mod slutningen af rapporten diskuterer vi, hvorvidt formidlet døgnophold på en institution eller i en plejefamilie er en type foranstaltning, Københavns Kommune med fordel kan udvide, og afslutningsvis opremser vi en række konkrete forslag til, hvad man med fordel kan lægge vægt på, hvis man ønsker at udvide og forbedre kvaliteten af formidlede døgnophold på institution og i familiepleje.

Undersøgelsen er gennemført i perioden juli-september 2015 og er efter kommentarer fra Borgercenter Børn og Unge Staben blevet redigeret i december 2015. Den er udarbejdet af antropolog og leder af VABU Mette Larsen i samarbejde med projektleder i VABU Anne Frederiksen og BA i statskundskab Marc Bagge-Petersen. Undersøgelsens design og metode er indledningsvis blevet drøftet med de to involverede centerchefer Claus Gosvig (Center for Familiebehandling og Psykologisk Rådgivning (CFPR)) og Klaus Wilmann (Center for Familiepleje (CFF)) og det endelige design er efterfølgende blevet delt med Laura Enna Winther fra CFPR's vidensenhed. Såvel Glostrup Observationshjem som "Wibrandsvej" har bistået ved at levere data og medarbejdere til interview, samt med at kvalitetssikre den samlede undersøgelse.

Undersøgelsen er blevet gennemført på relativt kort tid, og har kun været mulig ved mange menneskers hjælp. Vi vil i den forbindelse særligt takke Glostrup Observationshjem og ”Wibrandsvej”, som beredvilligt har stillet op med oplysninger om sagerne og medarbejderressourcer samt læst med på tidligere udkast af rapporten. Tak også til de deltagende myndighedssagsbehandlere, institutionsocialrådgivere, plejeforældre og familieplejekonsulenten, samt de to medarbejdere fra BBU’s stab. Sidst men ikke mindst ønsker vi at takke de fire mødre, som har valgt at dele deres privilegerede viden om hvordan et formidlet døgnophold på en institution opleves fra et forældreperspektiv på godt og ondt.

Mette Larsen, Anne Frederiksen og Marc Bagge Petersen, Videnscenter for Anbragte Børn og Unge (VABU), december 2015

3. Den kvantitative del af undersøgelsen: Formidlede døgnophold i tal

3.1. Hvilke data baseres den kvantitative undersøgelse på?

Den kvantitative del af undersøgelsen er udarbejdet på baggrund af oplysninger om 50 formidlede døgnophold (her også kaldet sager). De 50 sager dækker over 44 familier med i alt 50 børn fra hhv. Børne- og Familieinstitutionen ”Wibrandsvej” på Amager og Glostrup Observationshjem. Antallet af sager, der indgår i analysen, er således defineret med udgangspunkt i de børn, der har modtaget foranstaltningen. En familie bestående af en mor og tre børn tæller som tre sager. Familierne har boet på de to institutioner i perioden 2010 - juli 2015. Børne- og Familieinstitutionen ”Wibrandsvej” på Amager er repræsenteret med 24 sager: 24 familier med i alt 24 børn. Glostrup Observationshjem er repræsenteret med 26 sager: 20 familier med i alt 26 børn (tre mødre har boet på Glostrup Observationshjem med to eller flere børn). Fra Glostrup Observationshjem, udgør de 20 familier og 26 børn samtlige formidlede døgnophold for perioden. Fra ”Wibrandsvej” er de 24 sager valgt ud blandt i alt 32 formidlede døgnophold, som institutionen har håndteret over en periode på 5 år (2010-2014, begge år inklusiv). Institutionspersonalet på ”Wibrandsvej” har valgt i alt 24 sager ud: 5 sager pr. år med undtagelse af året 2014, hvor institutionen kun havde i alt 4 sager. Det er oplyst af institutionspersonalet, at kriteriet for udvælgelsen var længden af sagerne. Således er de 5 sager med den længste varighed inden for hvert år blevet udvalgt. I den kvantitative analyse af de formidlede døgnophold samt i de konklusioner, der knytter sig til analysen, er det væsentligt at have dette udvælgelseskriterie in mente, da det medfører en potentiel bias i undersøgelsen og kan give et skævvredet billede. Dette bliver uddybet i nedenstående afsnit ”3.2. Anvendelse og forbehold – den kvantitative analyse”.

Da undersøgelsen blev gennemført, var to af de 50 sager, endnu ikke er afsluttet. Den del af undersøgelsen, der omhandler karakteristik af de formidlede døgnophold (”3.4. Karakteristik af de formidlede døgnophold”), er derfor baseret på oplysninger fra 48 afsluttede sager.

Empirien, der ligger til grund for den kvantitative analyse, består af sagsnotater og journaler fra institutionerne og forvaltningen involveret i familiens behandling. Adgang til disse er opnået gennem databaserne KMD og CSC Social. I enkelte tilfælde, hvor sagen er afsluttet før 2012, er der hentet yderligere oplysninger fra BUS, Københavns Kommunes registreringssystem til og med 2012. I en del af sagerne (omkring 20 %) har det ikke være muligt at indhente oplysninger til samtlige parametre i den kvantitative analyse. Det drejer sig særligt om manglende oplysninger vedrørende børnenes fædre, samt oplysninger om kendte problemstillinger hos børnene eller børnenes forældre. I én sag er journalerne

hemmeligholdt, hvorfor vi ikke har oplysninger om, hvordan det er gået barnet/familien efter døgnopholdets afslutning. I to sager er barnet og forældrene forsvundet eller flyttet fra kommunen. Det varierende antal oplysninger i sagerne betyder, at datagrundlaget i den kvantitative analyse varierer for hvert parameter, der undersøges. I tabellen på side 10 og 11, er det derfor gjort tydeligt, hvor mange observationer (n) hver analyse er baseret på.

3.2. Anvendelse og forbehold – den kvantitative analyse

Resultaterne af den kvantitative analyse giver et indtryk af formidlede døgnophold i Københavns kommune. Der skal dog tages visse forbehold for anvendelsen af disse resultater.

Som nævnt er de 24 formidlede døgnophold fra "Wibrandtsvej" udvalgt ud af 32 mulige sager. Der er udvalgt 5 sager pr. år (med undtagelse af et år, hvor der kun var 4 forløb på institutionen). Sagerne er udvalgt, så det er de 5 sager med den længste varighed for hvert af de 5 år, der er valgt. Som det også er nævnt, medfører denne udvælgelse en potentiel bias i undersøgelsen, da sagerne ikke kan siges at være tilfældigt udvalgte. I forhold til undersøgelsens resultater har det en direkte betydning for beregningen af den gennemsnitlige varighed af de formidlede døgnophold. Varigheden er naturligvis længere, når beregningen er lavet på baggrund af de sager, der har den længste varighed frem for tilfældigt udvalgte sager. I forhold til undersøgelsens øvrige resultater, kan denne skævvridning i forhold til varighed have en indirekte betydning. Jo længere tid et formidlet døgnophold strækker sig over, jo længere tid har forældrene til at forbedre deres forældrekompeterencer. Ud fra dette perspektiv, er der en risiko for, at andelen af børn, der undgår en anbringelse enten i umiddelbar forlængelse af døgnopholdet eller i årene efter, i denne undersøgelse er højere end i "virkeligheden" (populationen). Når der konkluderes på "succesraten" for de formidlede døgnophold - altså hvor stor en andel af børnene, der undgår en anbringelse – er det derfor vigtigt at holde sig for øje, at denne kan være kunstigt høj i denne undersøgelse sammenlignet med i den virkelige population.

Da undersøgelsen er baseret på et relativt begrænset antal sager, kan afvigelser i kun få sager få stor betydning for resultaterne af undersøgelsen. I gennemgangen af sagerne er kun udvalgte journaler gennemlæst, og alle relevante forhold for pågældende sager kan derfor ikke garanteres belyst.

Etnicitet er vurderet ud fra statsborgerskab og/eller fødested. Dette giver en potentiel fejlmargen i form af personer, der er adopteret eller lignende.

Trods disse forbehold kan vi på baggrund af undersøgelsens kvantitative datagrundlag udtale os om nogle overordnede tendenser vedrørende de undersøgte døgnophold.

I det følgende beskrives resultaterne af den kvantitative del af undersøgelsen. I bilag A: "Formidlede døgnophold fra Glostrup Observationshjem og "Wibrandtsvej" (2010 – 2015)" findes en uddybende oversigt over resultaterne af den kvantitative undersøgelse.

3.3. Karakteristik af familierne

De 50 børn som sagerne baserer sig på har en gennemsnitsalder på 1,8 år. Langs størstedelen (90 %) af børnene er under 4 år. Enkelte børn er i formidlede døgnophold sammen med deres mor/far og søskende. Blandt disse børn er enkelte markant ældre end de 4 år. Vi har oplysninger på mødrene til 48 af børnene og på fædrene til 37 af børnene. Mødrene skiller sig ud med en gennemsnitsalder på 25,5 år ved fødslen, sammenlignet med landsgennemsnittet på 30,9 år for samtlige fødende kvinder. Fædrenes gennemsnitsalder

ved fødslen er 29,6 år sammenlignet med landsgennemsnittet for fædre til nyfødte på 33,6 år¹. Børnenes og forældrenes gennemsnitlige alder ved tidspunktet for det formidlede døgnophold vidner desuden om, at døgnopholdet i de fleste tilfælde foranstaltes under barnets tidligste leveår.

Forældrene til de 50 børn, der indgår i undersøgelsen, er kendetegnet ved, at 11 ud af de 46 forældrepar, der findes oplysninger på (24 %), er i et fast forhold med hinanden. 13 ud af de 46 forældrepar (28 %) bor ikke sammen, men har fælles forældremyndighed over det pågældende barn, og endelig er der 22 af de 46 forældrepar (48 %), hvor den ene forælder har forældremyndigheden alene. Denne fordeling gør sig gældende umiddelbart i forbindelse med de formidlede døgnophold.

22 af de 46 forældrepar, der findes oplysninger på (48 %), er kendetegnet ved, at den ene eller begge forældre har anden etnisk oprindelse end dansk. Her er der en synlig forskel på de to institutioner, hvor det lader til, at Glostrup i højere grad end "Wibrandtsvej" har familier boende med anden etnisk baggrund end dansk.

I 40 sager har vi oplysninger om børnenes eventuelle diagnoser. Hos 5 ud af 40 børn (13 %) er der konstateret en form for psykisk og/eller fysisk diagnose. Dette tal er lavt sat, da det udelukkende beror på oplysninger i de tilgængelige journaler, der ikke omfatter de lægelige akter. En mere omfattende undersøgelse ville sandsynligvis afsløre et større omfang af diagnoser.

I 40 sager har vi desuden oplysninger om kendte problemstillinger hos forældrene. Forældrene er generelt kendetegnet ved en omfattende sagshistorik, der vidner om forskellige problemer kendt af de sociale myndigheder. Hos 23 ud af 40 forældrepar (58 %) er der fundet problemstillinger, som det offentlige var opmærksom på. Med problemstillinger og udfordringer menes både psykiske og mentale udfordringer samt stofmisbrugsproblematikker. Der er kendskab til stofmisbrug hos 6 ud af 40 forældrepar (15 %) (det kan være hos den ene eller begge forældre). Der er hovedsageligt tale om hash-misbrug. Der er kendskab til psykologiske udfordringer hos 14 ud af 40 forældrepar (35 %). Her kan nævnes borderline personlighedsstruktur, svær depression og skizofreni som eksempler.

3.4. Karakteristik af de formidlede døgnophold

To sager var som nævnt endnu ikke afsluttet, da undersøgelsen blev gennemført. Derfor baseres følgende tal på 48 afsluttede sager. Gennemsnitslængden for de 48 formidlede døgnophold er lidt under 6 måneder. De 4 sager, der har den længste varighed (4 søskende med samme mor/far), varer lidt under 20 måneder (594 dage). De to sager (2 søskende med sammen mor), der har den korteste varighed, varer 5 dage. 21 ud af de 48 afsluttede sager (44 %) har en varighed på tre måneder eller mindre, og 14 ud af 48 sager (29 %) har en varighed på to måneder eller mindre. Som det tidligere er nævnt, er det vigtigt at være opmærksom på, at varigheden af de formidlede døgnophold, der indgår i denne undersøgelse, ikke er fuldt ud repræsentativ for samtlige formidlede døgnophold på de to institutioner. Dette skyldes, at sager fra "Wibrandtsvej" med lang varighed er udvalgt af frem for sager med kortere varighed.

31 ud af 42 børn (74 %) hjemsendes til forældrene efter det formidlede døgnopholds afslutning.

Af de i alt 50 sager er der i 8 tilfælde ikke oplysninger om, hvorvidt sagen er endt med en hjemsendelse eller en anbringelse (to sager er ikke afsluttet og i 6 sager findes oplysningerne ikke). Ud af de resterende 42 sager er 31 børn hjemsendt og 11 anbragt umiddelbart efter det formidlede døgnopholds ophør. Det

¹ Gennemsnitsalder for samtlige fødende kvinder og fædre til nyfødte i 2014, Danmarks Statistik, udtrykket i november 2015 på statistikbanken.dk

svarer til, at 74 % af sagerne er endt med en hjemsendelse, mens barnet i 26 % af sagerne er blevet anbragt. Institutionerne giver udtryk for, at der er stor lydhørhed i forvaltningen i forhold til deres anbefalinger, og at langt størstedelen af hjemsendelserne sker i overensstemmelse med institutionens anbefaling. I den forstand kan det altså vurderes, at 74 % af de formidlede døgnophold, der er oplysninger på, ikke ender i en anbringelse i umiddelbart forlængelse af det formidlede døgnopholds ophør.

111 ud af 31 sager (35 %) anbringes barnet efterfølgende.

Ud af de 31 børn, der hjemsendes i umiddelbar forlængelse af det formidlede døgnophold, bliver 11 (35 %) efterfølgende anbragt. Det vil sige, at blandt de børn, der sammen med deres mor/far har gennemgået et formidlet døgnophold og efterfølgende er kommet med forældrene hjem, bliver 35 % mødt af forvaltningen igen på et senere tidspunkt som følge af bekymringer, underretninger og lignende, der fører til en anbringelse af børnene. Det skal igen understreges, at dette er i et kort perspektiv på maksimalt 5 år, men for det meste mindre end 4 år.

Samlet set betyder det, at 22 ud af 42 børn (52 %), der har været på formidlet døgnophold med deres mor/far, efterfølgende anbringes enten i umiddelbar forlængelse af døgnopholdet eller efter en periode på maksimalt 5 år, men for det meste mindre end 4 år.

I sager, hvor barnet hjemsendes, er der fulgt op med støtte til familien.

Af de 31 børn, der efter det formidlede døgnophold kom hjem til deres forældre, er der tre børn, som det ikke har været muligt at skaffe journaloplysninger på. I samtlige resterende 28 sager har familierne modtaget en eller flere former for efterfølgende foranstaltning. Støtte skal i denne sammenhæng forstås som en aktiv indsats fra kommunernes side for at styrke forældrekompetencerne. Typerne af støtte fremgår af tabellen side 11. Familiebehandling (Serviceloven § 52, stk. 3. 3.) er den hyppigst anvendte form for foranstaltning, idet 19 ud af 28 familier (68 %) har fået bevilliget denne type støtte. Aflastningsophold til barnet (Serviceloven § 52, stk. 3.5.) og "sikkerhedsplaner" (Serviceloven § 52, stk. 3.3) er de to næst hyppigste støtteformer. 6 ud af 28 familier (21 %) har modtaget "aflastning" og 6 ud af 28 børn (21 %) har fået en "sikkerhedsplan".

3.5. Afviste sager

Opgørelser fra institutionerne vidner om, at der i stigende omfang rettes henvendelser fra kommunen om behandlingspladser. Både "Wibrandtsvej" og Glostrup Observationshjem har de seneste år afvist en stigende mængde henvendelser som følge af pladsbegrænsninger på institutionerne. Glostrup Observationshjem har oplevet en stigning fra at være nødsaget til at afvise 8 henvendelser i 2011, til at afvise 38 henvendelser i 2014. Samme tendens gør sig tilsyneladende gældende for "Wibrandtsvej", hvor der i 2013-2014 er sket over en fordobling af henvendelser, der er givet afslag på. I 2013 var der afslag på 6 henvendelser, mens der blev afvist 14 henvendelser i 2014. Institutionerne gør selv opmærksom på, at der kan være gengangere imellem de afviste sager, idet en sag, der afvises af Glostrup, meget vel kan blive videre visiteret til "Wibrandtsvej" eller omvendt. Opgørelser der går længere tilbage er desværre ikke tilgængelige. Se tabel nedenfor.

Afviste henvendelser om formidlede døgnophold

	Glostrup Observationshjem	"Wibrandtsvej"
2011	8	-
2012	25	-
2013	26	6
2014	38	14

3.6. Opsummering

På baggrund af den kvantitative undersøgelse af 50 sager tegner der sig et generelt billede af sagerne og de berørte familier. Den typiske familie i et formidlet døgnophold er kendetegnet ved, at forældrene er relativt unge og for to tredjedele vedkommende ikke samboende. I langt størstedelen af sagerne er barnet under 4 år. Den gennemsnitlige alder for børnene i de formidlede døgnophold er 1,8 år. Omtrent halvdelen af familierne er kendetegnet ved, at en eller begge forældre har anden etnisk baggrund end dansk. Varigheden af de formidlede døgnophold varierer meget, men langt de fleste varer 2-6 måneder. Sagerne med den længste varighed varer lidt under 20 måneder (594 dage). Sagerne med den korteste varighed, varer 5 dage. 31 ud af de 42 børn, som vi har oplysninger på (74 %), hjemsendes til forældrene efter det formidlede døgnopholds afslutning. 11 (26 %) af børnene anbringes i umiddelbar forlængelse af døgnopholdets afslutning. I de familier, hvor børnene sendes hjem til forældrene, sættes der fra forvaltningens side ind med støtte primært i form af familiebehandling, aflastningsophold samt "sikkerhedsplaner". Ud af de 31 børn, der hjemsendes i umiddelbar forlængelse af det formidlede døgnophold, bliver 11 (35 %) efterfølgende anbragt. Et relativt stort antal sager afvises fra både "Wibrandtsvej" og Glostrup Observationshjem grundet institutionernes pladsbegrænsninger.

4. Den kvalitative del af undersøgelsen. Erfaringer med formidlet døgnophold

4.1. Den kvalitative undersøgelses datagrundlag og udvælgelse af informanter

Den kvalitative undersøgelse er baseret på kvalitative interviews med en række medarbejdere fra Københavns Kommunes Socialforvaltning, plejeforældre og forældre. Interviewene er gennemført enten som telefoninterviews eller ved at interviewer har besøgt informanten på dennes arbejdsplads. Samtlige interviews er gennemført som enkeltinterviews. Af hensyn til den stramme tidsplan, er som tidligere nævnt informanter, der måtte formodes at have en særlig viden om emnet, såkaldte "nøgleinformanter", nøje udvalgt.

Der er gennemført kvalitative interviews med følgende personer:

- To interviews med sagsbehandlere fra myndighedssiden
- To interviews med socialrådgivere fra hhv. Glostrup Observationshjem og "Wibrandtsvej"
- Fire interviews med mødre, der på et tidspunkt indenfor de seneste fem år har boet med deres barn/børn og eventuel barnet/børnenes far i et formidlet døgnophold på en institution
- Et interview med en familieplejekonsulent, der har mangeårig erfaring fra andre kommuner end Københavns Kommune med formidlede døgnophold i familiepleje
- To interviews med plejemødre, der har haft børn og forældre boende i et døgnophold formidlet gennem Københavns Kommune

Da de børn, som har været anbragt i perioden 2010-2015, på nuværende tidspunkt alle på nær enkelte er under 12 år (de fleste er i aldersgruppen 1-5 år), har vi valgt ikke at gennemføre interviews med børn.

Sagsbehandlerne fra myndighedssiden er udvalgt på baggrund af den kvantitative sags-gennemgang. Af denne fremgik nemlig navnet på den sagsbehandler, som havde barnets sag. Mens nogle sagsbehandlere kun stod som ansvarlige for en enkelt sag, havde andre sagsbehandlere flere sager. Vi valgte dernæst per email at kontakte de i alt fire sagsbehandlere, som havde mange sager, så de havde et vist erfaringsgrundlag at udtale sig fra. To af disse besvarede vores skriftlige henvendelse og indvilligede i at deltage i et interview; begge interviews blev afholdt på deres arbejdspladser.

Socialrådgiverne fra institutionerne er blevet udpeget af lederne af de to institutioner. Der er i begge tilfælde tale om meget erfarne medarbejdere med mange års erfaring fra de pågældende institutioner, hvilket sandsynligvis er begrundelsen for, at lederne udpegede netop disse to medarbejdere. De to socialrådgivere er begge interviewet på deres arbejdsplads.

Mødrene er udvalgt på baggrund af lister over børn og mødre, som de to deltagende institutioner udarbejdede til os til brug i den kvantitative undersøgelse. Listerne var ikke udtømmende, idet institutionerne ikke havde oplysninger om alle mødrenes telefonnumre. Vi bestræbte os på en ligelig fordeling mellem de to institutioner og imellem mødre, hvis børn flyttede med hjem efter opholdet på døgninstitutionen og mødre, hvis børn blev anbragt. Vi kontaktede på baggrund af disse lister og med udgangspunkt i de ovenfor nævnte kriterier i alt 8 mødre telefonisk. Vi lykkedes med at komme igennem til i alt 6 mødre, og ud af disse valgte 4 at takke ja til et telefoninterview. Vi kender ikke begrundelsen for at to af mødrene takkede nej. Interviewene med mødre er gennemført som telefoninterviews.

Vi ville gerne også have interviewet mødre, der har boet i formidlet døgnophold i en plejefamilie. Desværre er formidlede døgnophold i familiepleje så sjældne, at kun få (to, så vidt vi er orienterede) mødre har erfaringer med dette. Da vi ikke ville være i stand til at sikre mødrene anonymitet, og da det ene ophold går næsten ti år tilbage i tid, og det derfor ville blive vanskeligt at finde frem til moderen, har vi ikke talt med mødrene.

Tilsvarende har kun enkelte familieplejekonsulenter erfaringer med formidlede døgnophold i familiepleje omhandlende sager fra Københavns Kommune, og disse har så vidt vides hver især kun erfaring fra en enkelt sag. Den interviewede familieplejekonsulent er derfor udvalgt på baggrund af hendes mangeårige erfaringer fra andre kommuner med formidlede døgnophold. Interviewet er gennemført på familieplejekonsulentens arbejdsplads i Center for Familiepleje.

Endelig er to plejemødre, som har erfaringer med formidlet døgnophold i familiepleje, blevet interviewet. Der er her tale om de to plejemødre, som medarbejdere i Center for Familiepleje havde kendskab til. På baggrund af en søgning i Center for Familieplejes database over samtlige plejefamilier blev det bekræftet, at det kun er disse to plejefamilier, som er registreret som erfarne i forhold til formidlede døgnophold (det står i databasen angivet som ”parallelanbringelser”). De to interviews med plejemødre blev gennemført som telefoninterviews. Faktuelle data om opholdene og de to mødre og deres børn er blevet sløret.

Det har ikke været muligt fuldt ud at anonymisere de deltagende medarbejdere; særligt knytter der sig vanskeligheder ved dette i forhold til de to institutionsansatte socialrådgivere, som var udpeget af deres respektive ledere, samt den ene familieplejekonsulent, hvis leder var orienteret om hendes deltagelse i interviewet. Samtlige medarbejdere, inklusiv de to myndigheds sagsbehandlere, har fået tilbudt at læse de afsnit igennem, hvor de citeres, for at sikre, at vi har citeret dem korrekt, og vi har efterfølgende indarbejdet deres ændringsforslag. De fire mødres identitet er derimod forsøgt anonymiseret ved bl.a. at udelade stærkt genkendelige detaljer, samt ved at ændre på køn, alder mm.

De kvalitative interviews er gennemført på baggrund af semistrukturerede spørgeguides. For at sikre, at vi stillede de mest relevante spørgsmål til de enkelte informanter, bad vi forinden nøgleinformanter om at komme med deres bud på hvilke spørgsmål man skal stille, hvis man ønsker at undersøge om formidlet døgnophold forebygger senere anbringelser og hjælper udsatte børn.

4.2. Anvendelse og forbehold – den kvalitative analyse

Det kvalitative datagrundlag er som beskrevet indledningsvist ikke fyldestgørende, hverken hvad angår interviews med medarbejdere, plejeforældre eller forældre. Havde vi interviewet flere forældre/medarbejdere, ville andre historier have tegnet sig. Undersøgelsen bærer desuden præg af, at vi kun har talt med kvinder; kvindelige medarbejdere og mødre. Dette er i noget omfang en konsekvens af den virkelighed, som de formidlede døgnophold udspiller sig i; socialforvaltningen er kendetegnet ved en stor overvægt af kvindelige medarbejdere, og i arbejdet med de udsatte børn og unge er der især fokus på børnenes mødre. Hvad angår de formidlede døgnophold, vedrører de i størstedelen af sagerne mødre med deres børn. Der er dog også eksempler på fædre, som har boet sammen med børnene og deres mødre på institutioner, ligesom der findes (enkelte) mandlige ansatte. Taget den meget korte tidsramme i betragtning, har det imidlertid ikke været muligt at gøre en særlig indsats for også at få mænds perspektiver repræsenteret i rapporten. Undersøgelsen skal derfor læses med det forbehold, at den i høj grad præsenterer kvinders perspektiver på formidlede døgnophold.

Som nævnt indledningsvis knytter der sig et særligt forbehold til den del af undersøgelsen, der vedrører formidlede døgnophold i familiepleje. Da der alt i alt kun er to kendte formidlede døgnophold i familiepleje i Københavns kommune, indgår begge disse sager. Tilsvarende har som nævnt så vidt vides kun to familiekonsulenter i Københavns Kommune erfaringer med formidlet døgnophold i familiepleje, og hver konsulent har kun erfaring med et enkelt formidlet døgnophold. I stedet for at interviewe disse to familieplejekonsulenter, valgte vi at interviewe en familieplejekonsulent, der har mangeårige erfaringer fra andre kommuner med formidlede døgnophold. De erfaringer hun beretter om, er således baseret på andre kommuners arbejde med formidlede døgnophold i familiepleje. Ingen af de to myndighedssagsbehandlere har erfaring med at formidle døgnophold i familiepleje; alligevel tager de i interviewet stilling til om de kunne forestille sig, at det ville være relevant med nogle plejefamilier, der kan modtage børn og forældre i et formidlet døgnophold.

4.3. Erfaringer med formidlet døgnophold på institutionerne

4.3.1. To myndighedssagsbehandlers erfaringer med formidlede døgnophold

De to interviewede myndighedssagsbehandlere fra børnefamilieenhederne er interviewet enkeltvis på hver deres respektive arbejdsplads, og har henholdsvis erfaring med to og fire formidlede døgnophold; samtlige 6 sager foregik på institutionerne "Wibrandsvej" og Glostrup. Mens den ene sagsbehandler kun har været ansat i forvaltningen i en kortere årrække, har den anden været i forvaltningen i mange år. De sidder begge i såkaldte "sikkerhedsplansgrupper", hvor der arbejdes målrettet med hvordan forvaltningen ved hjælp af "sikkerhedsplaner" kan støtte op om udsatte familier. "Sikkerhedsplaner" gennemføres kun i familier, hvor der er anbringelsesgrundlag, og går kort fortalt ud på at inddrage en families netværk i en "sikkerhedsplan", som skal sættes i gang, hvis barnets sikkerhed i familien er truet (eksempelvis hvis mor er gået på druk, hvis far slår etc.), samtidig med, at man fra forvaltningens side er hyppigt til stede i familiens hjem og arbejder intensivt med at styrke forældrenes omsorgskompetencer.

Hvad kendetegner familierne og hvornår kan et formidlet døgnophold være relevant?

Sagsbehandlerne har primært erfaringer med sager, der har involveret unge, enlige mødre, samt en enkelt sag med en familie. Det er kendetegnende for familierne/mødrene, at de er bange for, at kommunen anbringer deres børn, fortæller den ene sagsbehandler. På spørgsmålet om hvornår man ville vælge at anvende et formidlet døgnophold frem for en sikkerhedsplan, svarer den ene sagsbehandler, at man typisk vil gøre det, når man er meget usikker på, hvor meget forældrene kan. Der skal dog være en formodning om, at forældrene kan noget. Adspurgte til, hvornår man ville vælge at sætte ind med en sikkerhedsplan i hjemmet, og hvornår man ville vælge et formidlet døgnophold, svarer sagsbehandleren, at man ville vælge det sidste i sager, hvor der ikke er noget netværk at trække på. En sikkerhedsplan kan nemlig kun gennemføres, hvis familien har et netværk, som kan inddrages, fortæller hun.

Den anden sagsbehandler fortæller, at de sager, hvor man vælger at foranstalte et formidlet døgnophold, ofte er sager, som er "på kanten" – hvor man er i tvivl om, hvorvidt man skal anbringe eller ikke. "Det er sager hvor vi tænker - der er måske nogle ressourcer hos forældrene, men det er ikke nok med en familiebehandler en gang om ugen". Hun forklarer videre, at det drejer sig om sager, som er mere alvorlige end de sager, hvor de ville vælge at lave en sikkerhedsplan. Man kan også kombinere de to tiltag; først et formidlet døgnophold og forældrevevneundersøgelse – og så hjemsendelse og sikkerhedsplan. Endelig fortæller hun, at formidlet døgnophold ikke er noget de bruger ret ofte, da der ikke er ret mange pladser

og fordi det er dyrt. Hun er dog ikke klar over, om det er dyrere at anbringe mor og barn i et formidlet døgnophold end at anbringe barnet alene på en døgninstitution. Begge de to sagsbehandlere har i overvejende grad positive erfaringer med arbejdet med "sikkerhedsplaner". De giver dog begge, uafhængigt af hinanden, udtryk for, at de engang imellem kan føle sig usikre på, om barnets/børnenes sikkerhed er god nok, når forvaltningen ikke er til stede. I disse sager mener de begge, at det kan være en fordel at anbringe barn og forældre i et formidlet døgnophold på en institution, så forvaltningen kan sikre sig, at børnenes sikkerhed er i orden. Så kan man eventuelt efterfølgende sætte ind med en sikkerhedsplan, hvis det beslutes, at børnene skal sendes med forældrene hjem.

Formidlet døgnophold på institution eller i plejefamilie?

På spørgsmålet om hvornår man vælger at indstille til formidlet døgnophold på en institution og hvornår man ville vælge en plejefamilie forklarer den ene sagsbehandler, at man typisk ville vælge en institution, hvis man gerne vil have lavet en forældreundersøgelse imens, idet der er tilknyttet psykologer til institutionerne. Dette kan være en fordel, da man ellers skal bestille forældreevneundersøgelser via Psykologhuset, hvilket der ifølge sagsbehandlerne er lang ventetid på.

Man ville måske snarere tænke plejefamilie, hvis man har en forventning om, at det ender i en anbringelse. Den anden sagsbehandler forklarer, at hun aldrig ville tænke plejefamilie, da det jo "kun var noget man havde i gamle dage". Hun synes imidlertid, at det ville være en rigtig god idé, hvis der var nogle plejefamilier, hvor man kunne formidle døgnophold til børn og forældre. I den forbindelse fremhæver hun særligt, at plejefamilier har den styrke, at de voksne er der hele tiden, i modsætning til på en institution, hvor personalet kommer og går.

Hvilke styrker og svagheder er der ved formidlede døgnophold?

De to sagsbehandlere kender kun til formidlede døgnophold på institutioner, og kan derfor kun udtale sig om det. En styrke kan være, at man kan beholde børnene og forældrene sammen, imens man observerer og undersøger forældrene. En ulempe kan dog være, at de på institutionen møder andre familier med problemer, eksempelvis misbrugsproblematikker.

Samarbejdet med institutionerne

Sagsbehandlerne oplever begge at have et godt samarbejde med institutionerne. De beskriver, at institutionerne er gode til at holde dem løbende orienterede. Dog beskriver den ene sagsbehandler, at de fra myndighedssiden ikke altid er enige med institutionerne i opholdets længde. Nogle gange synes institutionerne, at familierne skal blive boende længere end hvad sagsbehandleren vurderer, er nødvendigt. Ind imellem kan man få indtryk af, at det er institutionernes egne interesser i at holde på familierne, som ligger til grund for den type anbefalinger, forklarer den ene sagsbehandler. Som hun siger, er det "en hårfin balance". "Vi arbejder alle sammen ud fra, hvad der er til barnets bedste, men ind imellem går der økonomi i det", forklarer hun.

Hvornår er et formidlet døgnophold en succes?

Et formidlet døgnophold er ifølge den ene sagsbehandler en succes, når man kan se, at mor og barn udvikler sig. Hvis det viser sig, at mor alligevel "godt kan" med støtte og vejledning. Især hvis man kan lukke sagen umiddelbart efter, er det en succes. Det kan man imidlertid sjældent. Hun understreger dog, at det også kan være en succes, hvis mor føler, at hun har fået lov at vise, hvad hun kan, og som en konsekvens af opholdet selv finder ud af, at det ikke går. I sådan et tilfælde ser man typisk, at mor får nemmere ved at acceptere en anbringelse.

Flere eller færre formidlede døgnophold fremover – og på institution eller i plejefamilie?

De to sagsbehandlere er enige i, at man burde lave flere formidlede døgnophold. Formidlede døgnophold gør det muligt at arbejde med familierne og måske få øje på nogle ressourcer, man ikke tidligere har set. Hvis man kan guide forældrene og bygge på det, de rent faktisk kan, kan man forhindre nogle anbringelser. Tilsvarende muliggør formidlede døgnophold også, at man får et bedre indtryk af, hvilke vanskeligheder familierne reelt har.

Begge sagsbehandlere kunne godt ønske sig nogle flere plejefamilier til formidlede døgnophold. Dog taler de begge om, at plejefamilierne jo ikke har en tilknyttet psykolog, på samme måde som institutionerne, hvilket kan blive et problem, da man ofte gerne vil have lavet en forældrevevneundersøgelse mens familien er i det formidlede døgnophold. Den ene sagsbehandler er også i tvivl om, hvorvidt en plejefamilie ville være i stand til at klare det; hvis det ikke går godt, bliver det hårdt for plejefamilien, som jo ikke kan "tage hjem til sig selv efter arbejdstid". Hun forestiller sig også, at det må være svært som plejefamilie, hvis man har fået en god relation til barnets mor, at skulle fortælle hende om det, man ikke synes fungerer, og at skulle indberette dette.

Den anden sagsbehandler synes i det hele taget, at der godt kunne være lidt flere valgmuligheder i kommunen: "Der er ikke de store valgmuligheder aktuelt, det er enten "Wibrandsvej" eller Glostrup. Det drejer sig jo om meget forskellige familier med meget forskellige behov. Det burde afspejle sig i tilbuddene", siger hun.

4.3.2. To institutionsansatte socialrådgiveres erfaringer med formidlet døgnophold på institutioner

Hvorfor har formidlede døgnophold og forældres baggrundsproblematikker ændret sig over tid?

De to interviewede socialrådgivere er ansat på hhv. "Wibrandsvej" og Glostrup og bliver interviewet enkeltvis på deres respektive kontorer. De fortæller begge, at de mødre, der flytter ind hos dem i et formidlet døgnophold, som regel er meget unge; der er generelt tale om enlige førstegangs-mødre, mange har diagnoser, misbrug og manglende socialt netværk, en del er dårligt begavede. Der er dog også eksempler på lidt ældre mødre. Nogle gange flytter fædre med, og engang i mellem er der også andre søskende. Mange af familierne er såkaldte "systemfamilier" – det vil sige familier, der er kendte i systemet. Flere af mødrene har selv været anbragt og en enkelt henvendte sig selv med et ønske om at komme ind og bo, da hun havde boet på institutionen tidligere med sin mor og nu selv var blevet mor i en meget ung alder.

Den ene socialrådgiver oplever, at forældrenes problematikker er blevet tungere med årene hvilket betyder, at arbejdet med forældrene er blevet vanskeligere. De børn, man tidligere anbragte, kommer nu i formidlet døgnophold, og mange sendes efterfølgende med mor hjem. Hun synes, at det er problematisk, at nogle af de forældre, der indskrives, ikke bør lades alene med deres børn. Forventningen fra socialrådgiverne er, at der foregår en "total overvågning" på institutionen, hvilket i praksis ikke er muligt. Hun synes, at man i de familier, hvor forældrene tydeligvis aldrig kommer til at slå til, lige så godt kan anbringe med det samme. I stedet kunne hun ønske at få nogle af de familier ind, som aktuelt bor hjemme med deres børn og blot har en sikkerhedsplan. På den måde ville man kunne arbejde mere systematisk med familierne, samtidig med at man observerer dem, mener hun.

Behandlingen af forældre

De to institutioner har lidt forskellige måder at arbejde med forældre på. "Wibrandtsvej" arbejder primært gennem gruppebaserede aktiviteter, eksempelvis "familiegruppen" og "familiebogsgruppen", der arbejder med at give forældrene en større indsigt i deres liv og kompetencer til at mestre hverdagen. Derudover er der "fysisk-krops-gruppen", der arbejder mere fysisk med kroppen. Fællesspisning, som forældre selv bidrager til, er også en gruppeaktivitet. Aktiviteterne filmes så vidt muligt, så forældrene efterfølgende kan se deres egen adfærd i forhold til børnene. Glostrup derimod arbejder med individuelle behandlingsplaner, men har også flere gruppeforløb. Personalesammensætningen er en blanding af psykologer, familiebehandlere og afspændingspædagoger. Derudover inddrages der fysioterapeut og sundhedsplejersker i arbejdet. Hver familie har tilknyttet en primær familiebehandler og ud fra den individuelle behandlingsplan inddrages psykologer, sundhedsplejersker, fysioterapeuter, socialrådgivere og eventuelt andre relevante behandlere fra eksternt regi (eksempelvis psykiatrien, misbrugsbehandling etc.). Der arbejdes på det lavpraktiske omkring omsorgen for barnet, så som vejledning i forhold til pasning, madlavning, hygiejne, økonomi mm., lige som der arbejdes på det mere reflekterende behandlingsniveau. Der bruges videooptagelser efter behov.

Modstand fra forældre

Om end formidlede døgnophold ifølge lovgivningen er en frivillig, forebyggende foranstaltning, oplever de to institutionsansatte socialrådgivere begge, at de fleste forældre kommer mod deres vilje. De har kun sagt ja til at komme, med "armen på ryggen", fordi de har fået at vide, at kommunen ellers ville anbringe deres barn. Forældrenes modstand kan ifølge den ene socialrådgiver udspringe af en manglende indsigt i egne forældrekompetencer. Det kan tage rigtig lang tid før forældre begynder at se, på hvilke områder deres forældrekompetencer er mangelfulde. Forældrene kan også være bange for at blive overvåget og for at gøre noget forkert. De fleste forældre bliver dog mere positive efter et stykke tid, og tager imod råd – især når rådene kommer fra andre forældre.

I enkelte tilfælde lykkes det ikke at overvinde forældrenes modvilje, og så sker det, at forældrene forlader institutionen før tid. Da der jo er tale om en frivillig, forebyggende foranstaltning, kan institutionerne i de tilfælde ikke foretage sig andet end at orientere forvaltningen.

Hvad fungerer særlig godt?

På spørgsmålet om hvad der fungerer særligt godt ved formidlede døgnophold fremhæver de begge, at institutionen kan fungere som en ramme, der sikrer barnets udvikling og trivsel, mens der arbejdes med forældrene. Nogle gange lykkes det ved en målrettet indsats at få styrket forældrenes kompetence til at varetage omsorgen for deres barn. I den forbindelse nævner socialrådgiveren fra "Wibrandtsvej" særligt de gruppebaserede aktiviteter, som filmes, og hvor forældre efterfølgende ser sig selv og hinanden på video. Forældrene kan lære rigtig meget af hinanden. Dette kan engang imellem føre til, at forældrene pludselig bedre forstår forvaltningens bekymringer, og gøre det nemmere for forældrene at tage imod råd og vejledning.

Hvornår kan man sige, at et formidlet døgnophold er en succes?

Den ene af de to socialrådgivere anslår skønsmæssigt, at 2/3 af alle formidlede døgnophold ender i en anbringelse. En del af disse sendes dog som udgangspunkt med forældrene hjem. Hun er i den forbindelse optaget af, i hvilket omfang forvaltningen følger institutionernes anbefalinger i forhold til støtten til forældrene, som gerne skulle være med til at sikre, at forældrene kan varetage omsorgen for deres barn. Ifølge de to socialrådgivere, kan succesen af et formidlet døgnophold imidlertid ikke alene måles på, om

barnet efter endt ophold på institutionen kan sendes med forældrene hjem. Nogle gange kan det også være en succes, at forældrene via opholdet får en større forståelse af deres egne begrænsninger som forældre, hvilket i nogle tilfælde kan gøre, at forældrene bliver mere positivt indstillede overfor en anbringelse. Endelig fremhæver den ene socialrådgiver, at det er meget væsentligt, at børnene igennem opholdet med forældrene på institutionen får en bedre relation til forældrene. Når det lykkes at forbedre en relation, også selv om det ender i en anbringelse, kan det være det hele værd. Dette med udgangspunkt i, at forældre er vigtige for børn uanset om de bliver anbragt udenfor hjemmet eller ej.

Bliver der lyttet til institutionernes anbefalinger?

De to institutionsansatte socialrådgivere oplever begge at have et godt samarbejde med myndighedssiden. Som regel er de enige med myndighedssagsbehandlere i vurderingen af, om et barn skal hjemsendes eller anbringes, og hvordan der kan støttes op om familien efterfølgende. Skal et barn anbringes, er deres anbefaling næste altid plejefamilie. Dog oplever den ene institution lange ventetider i sagsbehandlingen og med at finde egnede plejefamilier. Socialrådgiveren oplever det også frustrerede, at der fra myndighedssiden sjældent gives tid til en ordentlig udslusning.

Fremtiden – flere eller færre formidlede døgnophold?

De to socialrådgivere oplever begge, at der er et godt kendskab til muligheden for formidle døgnophold på "Wibrandsvej" og "Glostrup" blandt sagsbehandlere. Efterspørgslen på pladser til formidlet døgnophold er imidlertid langt større end de kan håndtere (hvilket understøttes af institutionernes opgørelser over afviste sager – se side 9) og det betyder, at de hvert år er nødsaget til at afvise et relativt stort antal sager. Dertil kommer, at den ene af de to socialrådgivere mener, at potentialet er endnu større, idet man med fordel kunne formidle døgnophold til flere af de familier, som aktuelt bor hjemme. Fordelen ved dette ville være, at man kunne arbejde mere struktureret med familierne samtidig med, at man kunne holde øje med om omsorgen for barnet er tilstrækkelig. På den baggrund mener de begge, at kommunen med fordel kunne udvide antallet af pladser. Samtidig nævner den ene socialrådgiver, at man burde sætte behandlingsformen "mere i system", og arbejde mere med løbende vidensindsamling. På den måde kunne man løbende opkvalificere de formidlede døgnophold.

4.3.3. Fire mødres erfaringer med formidlet døgnophold på institutioner

De fire mødre er interviewet enkeltvis via telefoninterviews. To af de fire interviewede mødre har boet på Glostrup Observationshjem, de andre to har boet på "Wibrandsvej". Mens to af mødrene oplevede sig tvunget til at tage imod opholdet, kontaktede de andre to mødre selv på egen hånd kommunen for at bede om hjælp. En af disse fortalte, at hun kontaktede kommunen, da hun opdagede, at hun var gravid, fordi hun, med egne ord, var "bange for at ende som sin far". Selv havde hun været anbragt i nogle år som teenager, så hun havde allerede kontakter i kommunen. Det samme gjaldt den anden mor, som selv havde boet på institutionen sammen med sin mor tidligere, og derfor kontaktede institutionen direkte, da hun opdagede, at hun i en meget ung alder var blevet gravid.

Efter endt ophold på enten "Wibrandsvej" eller Glostrup fik tre af mødrene deres børn med hjem. Den sidste mors barn blev anbragt i en plejefamilie. På undersøgelsestidspunktet i august 2015 var yderligere et barn blevet anbragt i en plejefamilie, mens det barn, der efter endt ophold var blevet anbragt i en plejefamilie, var blevet hjemgivet. To ud af de fire børn blev således anbragt enten lige efter eller noget tid efter hjemsendelsen.

Hjælp og støtte – og kontrol og overvågning

Mødrenes beskrivelser af hvad de fik ud af opholdet er meget forskellige. De to mødre, som selv kontaktede forvaltningen eller institutionen, er de mest positive. En af disse to mødre fremhæver særligt, at opholdet hjalp hende til at se, at barnets far havde et misbrug og ikke var i stand til at passe på barnet. Hun valgte derfor at opløse forholdet og har i dag den fulde forældremyndighed over barnet. Hun fortæller, at det som datteren særligt fik ud af opholdet, er en sikrere opvækst, som ikke er præget af stofmisbrug. Hun fik efter endt ophold barnet med hjem, og barnet, som i dag er to år gammelt, bor fortsat hos hende. Den mor, som selv kontaktede institutionen direkte, på baggrund af at hun selv havde boet der som barn i et formidlet døgnophold med sin mor, fortæller, at institutionen hjalp hende, så hun fik en bedre kontakt med sin datter, og at datteren i dag er mere tilknyttet hende, end hun ellers ville have været. Også denne mor fik sit barn med hjem efter opholdet.

De to mødre, som følte sig tvunget til at tage imod opholdet, er knap så positive. Den ene af disse fortæller dog, at det var en fordel, at man kunne spørge personalet til råds om alt vedrørende pasning af barnet. Da denne mor var helt ung og førstegangsfødende, var det af stor betydning for hende, at få hjælp og rådgivning. Denne mor fik også sit barn med hjem, men barnet er nu anbragt i en plejefamilie i overensstemmelse med morens eget ønske. Den fjerde mor nævner sammenholdet med de andre forældre som det bedste. Forholdet til personalet beskriver hun i meget negative vendinger. Hendes oplevelse var, at de havde en "falsk facade" og "pludselig vendte rundt" – fra at have givet hende indtryk af, at hun kunne få barnet med hjem, til pludselig at beslutte, at forældrene var til skade for barnet og at barnet skulle anbringes i en plejefamilie.

Samlet set er det tilknytningen til de andre forældre og gode relationer til bestemte medarbejdere, der nævnes som det bedste ved opholdet.

Adspurgt om, hvad de husker som det værste ved opholdet, nævner tre af de fire mødre den mere eller mindre konstante overvågning, de følte sig udsat for. "Det værste er, at man bliver invaderet af pædagogerne. De følger med ind i lejlighederne og observerer én", fortæller en af mødrene. En anden fortæller, at man blev nervøs og faktisk præsterede dårligere, fordi man hele tiden følte sig overvåget. En tredje fortæller, at man blev "sindssyg" af helt tiden at blive overvåget: "Man skulle være superforælder. Hvis dit barn tabte sin sut fx, og du skyllede den under hanen og gav hende den, fik man vide, at det var forkert. Suttet skulle koges først..... Der blev stillet flere krav til os end til normale forældre!".

Støtten fra kommunen efter opholdet

Tre af mødrene fortæller, at de fik forskellige former for hjælp og støtte fra kommunen efter opholdet. Det drejede sig om de tre mødre, som fik barnet med hjem (hvoraf et af børnene sidenhen blev anbragt i en plejefamilie). Støtten blev primært givet i form af regelmæssige besøg af familiebehandlere, besøg af en psykolog og hjælp til at finde lejlighed og/eller institution til barnet. De omtaler alle indsatsen fra kommunen som en reel hjælp. Den sidste mor, hvis barn blev anbragt i forlængelse af det formidlede døgnophold, fortæller, at hun ingen hjælp fik. Det lykkedes hende imidlertid senere at få barnet hjemgivet, og i dag får hun både besøg af sagsbehandlere, familiebehandlere og en psykolog. Hun har også fået hjælp til at finde en egnet børnehave, og omtaler kommunens støtte i positive vendinger.

Hvordan kan formidlede døgnophold blive bedre?

På spørgsmålet om, hvorvidt de ville anbefale andre mødre i lignende situation et formidlet døgnophold, er mødrene delte. Interessant nok er den mor, hvis barn blev anbragt umiddelbart efter opholdet, lige så positiv som to af de mødre, hvis barn ikke blev anbragt. De giver udtryk for, at det er et godt tilbud, især

hvis man er helt ung og uerfaren som mor. Den fjerde mor, som i første omgang fik sit barn med hjem, men hvis barn sidenhen blev anbragt, er den mest negative. Hun beskriver, at et ophold på en institution "ikke giver den bedste start. Man har brug for mere ro". På spørgsmålet om, hvorvidt hun kunne forestille sig at have boet med barnet i en plejefamilie, giver hun udtryk for, at det måske ville have været bedre, fordi det ville have givet mere ro.

Adspurgte, hvad institutionerne eventuelt kunne gøre bedre fremover, har en af mødrene et meget konkret råd. Hun synes, at forældre skulle tages med på råd, når medarbejderne laver ugeskemaer for dem. Det havde hun ved indskrivningsmødet fået at vide, at man altid blev, men virkeligheden viste sig i hendes tilfælde at være en anden, hvilket hun blev meget vred over. Hendes tilgang til mange af aktiviteterne var derfor, at hun kun meget modvilligt deltog, hvis overhovedet. En anden mor foreslår, at institutionen skulle spørge forældrene, hvad de har fået ud af opholdet, når de forlader stedet.

4.3.4. Opsummering – fordele og ulemper ved formidlede døgnophold på institution

En af de formidlede døgnopholds styrker er, ifølge myndighedssagsbehandlere og de institutionsansatte socialrådgivere, at man kan undersøge og forbedre forældrenes kompetencer, og samtidig holde øje med barnet, uden at skulle adskille forældre og barn. Dog påpeger de to institutionsansatte socialrådgivere, at det er problematisk, at forvaltningen i stigende grad har en forventning om, at forældrene skal overvåges i døgndrift, hvilket den ene socialrådgiver påpeger, hænger sammen med, at de indskrevne forældre med tiden er blevet dårligere og dårligere. Dette mener de ikke i praksis er muligt. Det er muligt at undersøge forældrenes kompetencer mens de bor på institutionerne, fordi der er tilknyttet psykologer til institutionerne. I nogle tilfælde bliver det efter et formidlet døgnophold tydeligt for forældrene selv, at de ikke er i stand til at give barnet den nødvendige omsorg. Når dette gør sig gældende, er det sagsbehandlernes erfaring, at forældrene i kraft af den behandling, de modtager på institutionen, ofte bliver bedre i stand til at acceptere, at barnet skal anbringes. Endelig nævnes det som positivt af de institutionsansatte socialrådgivere, når børnene som følge af opholdet får et bedre forhold til deres forældre; dette uanset om barnet efterfølgende hjemsendes eller anbringes.

På baggrund af undersøgelsen har vi ikke mulighed for at kunne vurdere, om institutionernes behandling af forældrene har den ønskede virkning. Interviewene med de fire mødre viser, at de selv i overvejende grad oplever, at have fået noget ud af opholdet, også selv om de husker tilbage på det med blandede følelser. Særligt det at føle sig konstant overvåget, beskrives at samtlige fire mødre som ubehageligt, og en af mødrene har den oplevelse, at det fik hende til at præstere dårligere som mor, fordi det gjorde hende nervøs. Alligevel omtaler tre af de fire mødre den hjælp og støtte de fik fra personalet i positive vendinger. Særligt fremhæver de, at kontakten til deres børn er blevet bedre. Den ene mors fortælling om, at det i forbindelse med opholdet på en institution ved personalets hjælp gik op for hende, at hendes daværende samlever havde et alvorligt misbrugsproblem og at dette var skadeligt for barnet, giver indtryk af hvad man som forælder kan få ud af et ophold i et formidlet døgnophold. Hun beskriver selv, at hun af denne årsag brød forholdet med barnets far, og at hendes barn derfor har fået en opvækst uden misbrug. Den fjerde mor, derimod, omtalte personalet i meget negative vendinger; hun havde den oplevelse, at personalet ikke var til at stole på, da de på den ene side havde givet hende indtryk af, at hun blot skulle have lidt hjælp og så få barnet med hjem, hvorefter de valgte at anbringe barnet i en plejefamilie.

Mødrene omtaler generelt samværet med andre forældre som positivt; de to institutionsansatte socialrådgivere har tilsvarende den opfattelse, at forældrene kan lære rigtig meget af hinanden, og at

forældrene nogle gange er mere lydhøre overfor hinandens kritik af og gode råd vedrørende børneopdragelse end overfor personalets råd og anbefalinger. Den ene af de to sagsbehandlere omtaler dog også som et problematisk forhold ved formidlet døgnophold på institutioner, at "dårlige" forældre bor sammen og inspirerer hinanden, f.eks. i forhold til hashmisbrug.

Interviewene med de to sagsbehandlere giver indtryk af, at der arbejdes målrettet med at støtte forældrene, også selv om deres barn bliver anbragt efter et formidlet døgnophold, med det formål måske på et senere tidspunkt at kunne hjemgive barnet. De fire mødre bekræfter, at de oplever at have fået megen støtte også efter opholdet på institutionen og beskriver alle hjælpen fra kommunen efter det formidlede døgnophold i positive vendinger.

4.4. Erfaringer med formidlet døgnophold i familiepleje

4.4.1. En familieplejekonsulents erfaringer med formidlet døgnophold i familiepleje i andre kommuner

Familieplejekonsulenten har med ansættelse i andre kommuner end Københavns Kommune i en årrække beskæftiget sig med formidlede døgnophold i familiepleje; i praksis har det primært drejet sig om mødre og deres børn; som regel helt unge mødre, mange har været enlige og en del var i forvejen kendte i systemet, f.eks. fordi de selv har været anbragt. Børnene har som regel været nyfødte, da de sammen med moderen boede hos en plejefamilie i et formidlet døgnophold.

Hvad skal plejefamilier kunne, for at kunne modtage en mor og et barn i et formidlet døgnophold?

Familieplejekonsulenten fortæller, at en af de vigtigste kompetencer hos plejefamilier, der ønsker at blive godkendt til formidlede døgnophold er, at de kan være rummelige i forhold til at tage imod et andet voksent menneske. Det kræver noget helt andet at tage imod eksempelvis en mor og hendes barn end at tage imod et barn uden forældre og kan bedst fungere, hvis boligen er indrettet, så mor og barn har deres egne lille afdeling med et separat tekøkken. Derved har barnets mor også mulighed for hele tiden at øve sig i at skulle stå på egne ben på et tidspunkt.

Ifølge familieplejekonsulenten er de bedste sager dem, hvor plejefamilierne tager imod mødre som voksne mennesker uanset, at moren måske kan være meget ung. Det er vigtigt, at de ikke lader de unge mødre glide ind og blive en del af et eventuelt børnefællesskab i familien, hvilket især kan være svært at undgå, hvis plejefamilien selv har hjemmeboende teenagere. Plejeforældrene skal ifølge familieplejekonsulenten bevidst modarbejde dette og insistere på, at mor indgår i et voksenfællesskab i stedet for.

At støtte og hjælpe – og føre opsyn

På spørgsmålet om hvad plejefamiliens primære opgaver er, beskriver familieplejekonsulenten det som en "baghåndsgaranti". Med det mener hun, at plejefamilien skal sikre barnets basale trivsel og tryghed. Men hun understreger i samme åndedræt, at plejefamilien ikke må overtage. Hvis man hører at barnet græder om natten uden at blive taget op af mor, skal man derfor vække mor og få hende til at tage barnet, frem for selv at tage det op. På den måde skal plejefamilien signalere, at det er mor selv, der skal tage ansvar for sit barn.

Rådgivningsopgaven kan ifølge familieplejekonsulenten være svær; mødrene kan nemt føle sig set ned på, og opleve plejeforældrenes velmente råd som kritik.

En anden væsentlig opgave er at føre opsyn med mor. Familieplejekonsulenten anbefaler, at plejefamilier er helt åbne omkring den pligt de har til at observere og orientere forvaltningen om hvordan det går med morens forældrekompetencer.

Hvad kan mor og barn få ud af et formidlet døgnophold i en plejefamilie?

Mødre er, ifølge familieplejekonsulenten, som udgangspunkt sjældent positivt stemte overfor et formidlet døgnophold i en plejefamilie. De fleste siger ja med armen på ryggen; de bliver stillet i udsigt, at barnet ellers vil blive anbragt. Især kan der være modstand på at skulle bo langt væk fra ens familie og venner.

På spørgsmålet om hvad forældre kan få ud af at bo sammen med deres barn i en plejefamilie for en periode, svarer familieplejekonsulenten, at en mor typisk kan få det ud af opholdet, at hun får noget omsorg og oplever, hvordan en familie fungerer. For mange mødre er det nyt at være en del af det fællesskab og den forståelse og rummelighed, som er til stede i en velfungerende familie, som mange af disse mødre ikke tidligere har oplevet. På den måde kan mødrene få nogle redskaber med sig, som handler om at være værdsat i fællesskabet. De kan samtidig erfare, at man også kan gå galt af hinanden og reparere på det, i stedet for at ende i en konflikt. Dermed kan de få nye erfaringer med at konflikter også kan løses med andet end straf, udelukkelse og brud, som ofte har været mødrenes hidtidige erfaringer og strategi.

Familieplejekonsulenten fortæller også, at en mor kan få noget mere struktur i sit liv af at bo i en familie med tydelig struktur. Samtidig problematiserer hun forestillingen om, at det partout skal være plejefamiliens struktur, der skal være den gældende. Hvis der er tale om en ung mor, der gerne vil se fjernsyn sent om aftenen, selv om resten af familien skal i seng, kan det måske være ok, da hun ikke skal op på et bestemt tidspunkt om morgenen og passe et arbejde. Det samme gælder i et vist omfang spise- og sovetimes. Regler og grænser skal tilpasses, så der er en vis gensidighed, ellers bliver det nemt for rigtigt for de unge mødre. Familieplejekonsulentens erfaring er i øvrigt, at de fleste mødre skal starte forfra med at få struktur i deres liv, når de flytter hjem igen.

Hvad angår børns eventuelle udbytte af at bo med deres forældre i en plejefamilie, fremhæver familieplejekonsulenten den ro, stabilitet og kontinuitet som ligger i en familie. Dette sætter hun i modsætning til formidlet døgnophold på institution. Det særlige ved plejefamilier er netop, at det er de samme voksne, der er der hele tiden. Dette ser familieplejekonsulenten som et stort plus for både barn og forældre. Samtidig er det også netop det forhold, der er plejefamiliernes største sårbarhed; en plejefamilie løber nemmere "sur i det", fordi de står alene med opgaven, set i forhold til institutionspersonale, som har kollegaer at sparre med, og som kan gå hjem til sig selv efter endt arbejdsdag.

Familieplejekonsulentens rolle

Hvad er det så, der adskiller familieplejekonsulentens rolle i formidlede døgnophold fra almindelige anbringelser i plejefamilier? Den helt store forskel er, at familieplejekonsulenten i et formidlet døgnophold taler både med plejemor og mor. Som regel både sammen og hver for sig. Der skal være hyppige besøg, gerne en gang ugentligt. På den måde kan man "gribe tingene inden de bliver til konflikter".

Familieplejekonsulenten understreger i den forbindelse, at det er vigtigt, at man konfronterer mor med eventuel kritik, i stedet for at vente med at fortælle det til et møde med sagsbehandleren. På den måde kan mor selv få mulighed for at forholde sig til kritikken.

Flere eller færre formidlede døgnophold i familiepleje?

Familieplejekonsulenten brænder for arbejdet med unge mødre. Hun ser det som meget meningsfyldt at hjælpe mor, hvor det er muligt, i stedet for at fjerne barnet, og oplever formidlede døgnophold som en god måde at gøre netop dette på. Hun anbefaler derfor varmt, at Center for Familiepleje finder nogle flere familier, der kan tage imod såvel forældre som børn i formidlede døgnophold, og giver udtryk for, at hun meget gerne selv vil bidrage til dette arbejde.

Samtidig giver hun udtryk for, at det ind imellem kan være rigtig svært. Især unge med diagnoser, misbrug eller i kriminalitet kan være udfordrende. Med massiv støtte kan nogle rette sig og selv blive i stand til at tage vare på børnene.

4.4.2. To plejemødres perspektiver på formidlet døgnophold i familiepleje

De to plejemødre er interviewet hver for sig via telefoninterview. De har begge erfaringer med at have en mor og hendes barn boende, i begge tilfælde helt små børn, i formidlede døgnophold. Mens det ene ophold varede lige under 5 måneder, varede det andet i 1,5 år.

Plejefamiliens rolle i forhold til forældre og barn – støtte, hjælpe og observere

De to plejemødre beretter om lidt forskellige opgaver. Den ene plejemor havde fået at vide, at hendes opgave primært var at støtte den meget unge mor i forældrerollen. Det betød i praksis at hjælpe moren til at stå ud af sengen om natten, når barnet græd, vække hende og få hende til at tage barnet, få hende til stå op om morgen, forsøge at motivere hende til at gå med barnet i legestue nogle gange om ugen osv. På et mere emotionelt plan var det også plejemorens opgave at hjælpe moren til at blive bedre til at se barnets signaler og behov. I praksis viste det sig imidlertid, at plejemoren i ret stor udstrækning selv kom til at tage sig af barnet, da moren kunne være svær at vække/engagere i at varetage omsorgen for barnet. Opgaven var på forhånd tidsbegrænset til maksimum seks måneder, men opholdet endte med at vare 1,5 år.

Den anden plejemor havde derimod af kommunen fået at vide, at hun selv skulle være den primære omsorgsperson for barnet. Planen var, ifølge plejemoren, at barnet skulle blive hos plejefamilien, og derfor havde forvaltningen også eksplicit bedt plejemoren om at barnet skulle sove hos hende om natten. Baggrunden for overhovedet at forsøge med et formidlet døgnophold var ifølge plejemoren en uenighed i forvaltningen om, hvorvidt moren ville kunne varetage omsorgen for sit barn. Samtidig havde plejemoren fået til opgave at lære moren at få mere struktur i sin hverdag.

Begge plejemødre beskriver, at deres rolle, samtidig med at støtte moren, også var at observere moren og sende ugentlige observationer til forvaltningen.

Hvad mener plejemødrene at mødrene og deres børn fik ud af opholdet?

Den ene plejemor oplever, at både mor og barn fik meget ud af opholdet. Først og fremmest fik de mere ro og struktur i hverdagen. Plejemoren beskriver, at mor og barn havde levet i "turbulens", og at mor havde vendt op og ned på dag og nat. Barnet knyttede sig hurtigt især til plejemorens mand. Barnet fik, hvad plejemoren omtaler som et "rigtigt børneliv", med nogen der tog sig af hende, gav hende mad, legede med hende og lagde hende i seng. Hun beskriver også, at både hun og hendes mand knyttede sig meget til det lille barn og at barnet som en konsekvens af dette blev meget roligere og udviklede sig som det skulle. Hvad angår moren synes hun ikke det lykkedes så godt, som hun havde håbet. Hendes oplevelse var, at moren

ikke ville følge hendes råd, og at hun ikke forbedrede sine forældrekompetencer, mens hun boede i plejefamilien.

Den anden plejemor har en lidt anden oplevelse. Hun fortæller, at den unge mor elskede at være der. Hun gled ind i familien og brugte især megen tid med familiens egne teenagebørn. Hun var også god til at tage imod plejemors råd. Men samtidig fortæller plejemoren, at moren havde det rigtig svært med, at det var plejemoren, der skulle være den primære omsorgsperson (jævnfør den ovenfor nævnte instruks fra kommunen).

Blev plejefamilierne hørt i forbindelse med beslutningen om hjemgivelse eller anbringelse?

Den ene plejemor fortæller, at opholdet i høj grad var præget af manglende beslutningstagen i forvaltningen. Hun var hele tiden sikker på, at moren ikke kunne magte opgaven med at få barnet hjem. Derfor orienterede hun hyppigt forvaltningen om, at hun mente, at man burde anbringe barnet. Hun beskriver, at familieplejekonsulenten var enig i hendes betragtninger, og at det var familieplejekonsulenten der til sidst (efter 1,5 år) rådede hende til at sige kontrakten op, så forvaltningen blev tvunget til at tage stilling.

Den anden plejemor opsagde også selv sin kontrakt, på det tidspunkt hvor forvaltningen var ved at tage stilling til en hjemgivelse. Det skete på opfordring af hendes supervisor, som kunne se, at hun var ved at være udbrændt. Det mest belastende var set bagudrettet, at hendes rolle var meget uklar. På den ene side havde hun fået at vide, at hun skulle være barnets primære omsorgsperson, og at barnet sandsynligvis skulle blive hos hende. Samtidig blev hun bedt om at observere mor og løbende holde forvaltningen orienteret. Plejemoren vurderede ikke selv, at moren ville være i stand til at tage sig af sit barn, da hun, ifølge plejemoren, slet ikke var i stand til at se barnets behov. Alligevel fik plejemoren efter fire måneder at vide, at barnet skulle hjemgives. Da hun forsøgte at gøre opmærksom på, at hun ikke mente, at dette ville være forsvarligt, oplevede hun, at der ikke blev lyttet til hendes indsigelser. Tvært imod havde hun den følelse, at hendes udsagn blev set som "partiske", i det hun jo selv var blevet lovet opgaven som plejemor for barnet. Hun følte på den baggrund, at hun var nødt til at opsige kontrakten, selv om det var en vanskelig beslutning.

Begge plejemødre fortæller, at de i forbindelse med forvaltningens snak om hjemgivelse har været bekymrede for, om barnets trivsel derved ville blive sat over styr. De mener selv, at børnenes trivsel i høj grad skyldtes plejefamiliens indsats, og at mødrene ikke selv ville kunne varetage omsorgen for børnene.

Hvilken støtte fik plejefamilierne fra forvaltningen?

Begge plejemødre fortæller, at de fik god støtte fra familieplejekonsulenten i form af råd og vejledning. Den ene plejemor husker, at hun ikke fik supervision, hvilket hun bagudrettet kan se, ville have været en stor hjælp. Den anden plejemor havde besøg af familieplejekonsulenten ugentligt, fordi sagen var så svær, og oplevede, at hun kunne ringe næsten uanset tid på dagen og få hjælp. Hun fik også supervision af en erfaren psykolog.

Flere eller færre formidlede døgnophold i familiepleje?

Begge plejemødre kan se en række fordele ved at formidle døgnophold for både forældre og børn i plejefamilier. De fremhæver begge, som det særlige ved familieplejeanbringelser, de tætte, menneskelige bånd og muligheden for at give de unge mødre et indblik i, hvordan det foregår i en "normal" familie. De fremhæver også, at børnene får et sæt voksne mere, der knytter sig til dem og giver dem omsorg. Men de giver også begge to udtryk for, at det er en meget krævende opgave at have en mor og hendes barn boende, og at det derfor kræver stor opbakning fra forvaltningens side.

4.4.3. Opsamling. Fordele og ulemper ved formidlet døgnophold i familiepleje

Formidlet døgnophold i familiepleje har ifølge familieplejekonsulenten bl.a. den fordel, at der er mere ro, stabilitet og kontinuitet i en familie end på en institution. Såvel mor som barn kan få noget omsorg fra nogle voksne, som er der hele tiden, samt få erfaring med, hvordan det er at være i en velfungerende familie. Men netop det, der er en plejefamilies styrke, er også dens svaghed, påpeger familieplejekonsulenten. En plejefamilie løber nemlig nemmere ”sur i det”, fordi de står alene med opgaven og ikke kan gå hjem til sig selv, på samme måde som institutionspersonale kan. Dette stiller dermed store krav til forvaltningen om supervision og ekstra støtte til de plejefamilier, der har børn og deres forældre boende i et formidlet døgnophold.

Interviewene med de to plejemødre bekræfter dette forhold. De har begge oplevet de formidlede døgnophold som meget krævende opgaver, og de give begge udtryk for, at man som plejefamilie har brug for løbende sparring med familieplejekonsulenten, samt supervision ved behov. De gør også begge opmærksom på, at det er vigtigt at ”opgaven” er klart defineret og tidsbegrænset fra forvaltningens side.

I modsætning til på døgninstitutionerne, foregår der ikke som sådan ”behandling” af mor, mens hun bor med sit barn i en plejefamilie. De to plejemødre har lidt forskellige roller, men de har begge den opgave, at de skal bibringe mødrene ”noget struktur”. I den forbindelse er det interessant, at familieplejekonsulenten har den holdning, at der skal være tale om en form for ”gensidig integration” forstået på den måde, at det efter hendes mening ikke nødvendigvis kun skal være plejefamiliens struktur, der skal være den dominerende. Familieplejekonsulenten fortæller, at det er hendes erfaring, at mødrene uanset hvor meget de har tilpasset sig plejefamiliens struktur, alligevel skal begynde forfra, når de flytter hjem. Hendes generelle erfaringer peger i retning af, at nogle mødre kan få rigtig meget ud af et formidlet døgnophold i en plejefamilie og hun fortæller, at hun har set flere eksempler på, at dette kan forebygge en anbringelse.

Et formidlet døgnophold i en plejefamilie kan give en mor indblik i, hvordan det er at bo i en mere harmonisk familie, hvor de voksne tager et voksenansvar, og hvor børnene er børn. I den forbindelse taler familieplejekonsulenten om vigtigheden af, at plejefamilien behandler mor som voksen og ikke tillader hende at indtage en ”teenagerolle” i familien. Den ene plejemors fortælling illustrerer meget godt, hvad familieplejekonsulenten taler om; hun har jo netop haft en meget ung mor boende, som hurtigt fandt sammen med plejemors egen teenagedatter. Familieplejekonsulenten er på dette område lidt dobbelt; på den ene side fremhæver hun vigtigheden af, at plejefamilien behandler den unge mor som voksen, og at de forventer af hende, at hun tager et voksenansvar – og på den anden side fremhæver familieplejekonsulenten, at noget af det, de unge mødre kan få ud af at bo hos en plejefamilie i et formidlet døgnophold, netop er at få lidt omsorg. Dette kan lyde som en selvmodsigelse; men måske kan begge dele sameksistere, så man som plejemor både kan give noget omsorg til den unge mor og samtidig hjælpe hende til at tage mere ansvar for barnet.

I ingen af de to cases er det ifølge plejemødrene lykkedes at bibringe forældrene øgede omsorgskompetencer. Dette er som udgangspunkt et temmelig nedslående resultat. Samtidig hæfter vi os ved, at særligt den ene plejemor var blevet stillet en meget vanskelig opgave, da hun på den ene side skulle varetage omsorgen for barnet og samtidig få moren til at tage ansvar. Hun modtog heller ikke supervision. I det hele taget giver begge sager indtryk af, at der ikke var enighed i forvaltningen om, hvad der var formålet med de formidlede døgnophold, og hvor længe de skulle vare. Da vi ikke har talt med mødrene, ved vi ikke, hvad deres oplevelse er, ligesom vi ikke ved, hvad de vurderer, børnene har fået ud af det formidlede døgnophold. Ved uformel samtale med den familieplejekonsulent, som havde den ene sag, viser det sig imidlertid, at den ene mor faktisk lykkedes med at få barnet hjem, og at barnet tilsyneladende er i trivsel.

5. Konklusion og anbefalinger

Hvornår er et formidlet døgnophold på en institution en succes?

På baggrund af den kvantitative undersøgelse kan vi udtale os om, hvor mange af de undersøgte døgnophold, der ender med, at barnet anbringes i umiddelbar forlængelse af det formidlede døgnophold eller inde for en periode på max 5 år. Vi har i alt undersøgt 50 formidlede døgnophold (50 børn, 44 familier). Ud af de 50 formidlede døgnophold, er der i 8 tilfælde ikke oplysninger om sagen efter døgnopholdets afslutning. I 31 ud af de 42 sager, hvor oplysningerne er fyldestgørende (74 %) hjemsendes barnet til forældrene efter det formidlede døgnopholds afslutning. I 11 af de 42 sager (26 %) anbringes barnet i umiddelbart forlængelse af det formidlede døgnophold. Blandt de 31 børn, der kommer hjem til forældrene, anbringes yderligere 11 børn (35 %) inden for en periode på maksimalt 5 år, men for det meste mindre end 4 år. Overordnet set betyder det, at lidt over halvdelen af de børn, der har deltaget i et formidlet døgnophold sammen med deres mor/far og eventuelle søskende (22 ud af 42) inden for en periode på 5 år er blevet anbragt uden for hjemmet. Samtidig betyder det også, at knap halvdelen af de involverede børn (20 ud af 42) inden for en periode på 0-5 år (alt afhængigt af, hvornår det formidlede døgnophold er afsluttet) ikke efterfølgende er blevet anbragt uden for familien.

Som det er nævnt under afsnit ”3.2. Anvendelse og forbehold – den kvantitative analyse” er sagerne fra ”Wibrandsvej” ikke tilfældigt udvalgt, da sager med længere varighed er prioriteret over sager med kortere varighed. Ud fra en antagelse om, at længere døgnophold kan have en bedre ”effekt” end kortere døgnophold, kan dette have indflydelse på ”succesraten” for de formidlede døgnophold. Det er derfor vigtigt at pointere, at resultaterne i denne undersøgelse kan være påvirket i retning af, at andelen af børn, der undgår en anbringelse - enten i umiddelbar forlængelse af døgnopholdet eller i årene efter - i undersøgelsen er højere end i populationen.

Hvis succeskriteriet for et formidlet døgnophold er at forebygge anbringelser, viser opgørelsen, at det sker i omkring halvdelen af forløbene. Det rejser spørgsmålet om, hvorvidt formidlede døgnopholds succes alene skal måles på det kriterium? Interviewene med de kommunalt ansatte medarbejdere (sagsbehandlere og socialrådgivere) viser en overvejende overensstemmelse mellem deres definition af, hvornår et formidlet døgnophold er en succes. De er enige om, at de sager, der for alvor omtales som succesfulde, er sager, hvor man ved at arbejde med forældrene, efterfølgende kan hjemsende barnet og lukke sagen. Men de beskriver også, at dette yderst sjældent sker, og at et formidlet døgnophold ikke nødvendigvis behøver at ende med en hjemsendelse, før man kan omtale det som en succes.

Potentiale i at udvide tilbuddet på institutionsområdet

Sagsbehandlernes bud på, hvad man kan få ud af at anbringe et barn og dets forældre i et formidlet døgnophold, går dels ud på, at forvaltningen derigennem får et dybere kendskab til familien, uden at skulle adskille barnet fra forældrene. I nogle tilfælde viser det sig, at familierne har flere kompetencer, end man umiddelbart har vurderet – og i andre tilfælde viser det modsatte sig. Mens det i førstnævnte tilfælde kan være nok at arbejde med familien, mens familien er i det formidlede døgnophold, og efterfølgende eventuelt støtte op om familien med forebyggende foranstaltninger, ender de sidstnævnte tilfælde som regel med en anbringelse. Hvis disse børn ellers ikke ville være blevet anbragt, eller måske først ville være blevet anbragt, når det blev tydeligt for forvaltningen, at forældrene ikke kunne varetage omsorgen for deres barn, kan man sige, at det er en ”succes” at barnet anbringes, i hvert fald set fra et børneperspektiv.

Desuden nævner såvel socialrådgivere som sagsbehandlere, at selv om et formidlet døgnophold ikke ender med en hjemsendelse, kan det være med til at hjælpe forældrene til en større forståelse og accept af, at deres barn skal anbringes, ligesom det kan hjælpe et kommende samarbejde mellem forældre og det kommende anbringelsessted på vej, og dermed medvirke til en vellykket anbringelse.

Endelig taler såvel socialrådgivere, sagsbehandlere og mødre om, at et formidlet døgnophold på en institution kan styrke relationen mellem forældre og barn, hvilket kan være af stor betydning både i et kortere og længere perspektiv, uanset om barnet efterfølgende hjemsendes eller anbringes. Dette falder fint i tråd med det generelle fokus i Borgercenter Børn og Unge på, hvordan man styrker familierelationer i udsatte familier.

Der arbejdes i disse år i forvaltningen intensivt på at forebygge anbringelser, bl.a. via såkaldte "sikkerhedsplaner". De to myndighedssagsbehandlere arbejder begge med "sikkerhedsplaner", som de generelt er positivt indstillede overfor. De beretter dog begge om, at de ind imellem har oplevet sager, hvor de tager fra familien med en usikkerhed i forhold til, om barnet får den nødvendige omsorg, når familien er alene tilbage med barnet. I disse tilfælde ville de to medarbejdere foretrække et formidlet døgnophold, hvor forvaltningen i langt højere grad har mulighed for at observere familien og dermed passe på barnet samtidig med, at der arbejdes med forældrenes omsorgskompetencer og måske gennemføres en forældreevneundersøgelse. Dette må siges at være yderligere en væsentlig begrundelse for at udvide tilbuddet til gavn for de udsatte børn og familier i Københavns Kommune.

De institutionsansatte socialrådgivere fortæller i forlængelse af dette, at de ser en tendens til, at de indskrevne forældre bliver dårligere og dårligere. Samtidig oplever de, at forvaltningen har en forventning om, at der skal foregå en total overvågning af forældrene, mens de opholder sig på institutionen, hvilket i praksis ikke er muligt.

En af de to institutionsansatte socialrådgivere giver udtryk for, at det er kommunens fokus på at undgå anbringelser, der har forårsaget, at forældrenes problematikker indenfor de sidste par år er blevet tungere, og at arbejdet med familierne derfor er blevet langt vanskeligere. Børn, man tidligere anbragte, kommer i dag i et formidlet døgnophold. Hun er i den forbindelse optaget af, i hvilket omfang forvaltningen følger institutionernes anbefalinger i forhold til støtten til forældrene efter hjemsendelse, og om det har betydning for, at mange børn, på trods af, at de hjemsendes umiddelbart efter det formidlede døgnophold, alligevel ender med en anbringelse. Af den kvantitative analyse fremgår det, at der i samtlige sager, hvor barnet er hjemsendt, og hvor oplysningerne er tilgængelige, er sat ind med støtte i familierne. Det drejer sig primært om støtte i form af familiebehandling, aflastningsforhold samt "sikkerhedsplaner". Den kvantitative analyse kan ikke svare på, om kommunen støtter familierne godt nok, men derimod giver den indtryk af, at der sættes ind med støtte i langt de fleste tilfælde. Det er i den sammenhæng også relevant at nævne, at de fire mødre alle omtaler kommunens hjælp efter hjemsendelse (uanset om barnet blev anbragt eller ej) som en reel støtte.

På baggrund af nærværende undersøgelse mener vi at kunne konkludere, at der er et væsentligt potentiale i at udvide tilbuddet om formidlede døgnophold på institutionsområdet. Dels for at kunne forebygge nogle senere anbringelser, dels for at kunne arbejdet målrettet med familierne og endelig for at kunne sikre børnene mod omsorgssvigt i de mest belastede familier. Behovet for flere institutionspladser underbygges dels af de mange afslag, som institutionerne "Wibrandsvej" og "Glostrup" har været nødsaget til at give de sidste fire år grundet plads- og kapacitetsmangel, dels af interviewene med myndighedssagsbehandlere, som begge giver udtryk for, at de kunne ønske sig flere pladser på institutionerne og endelig af interviewene med

de fire mødre, hvor tre ud af fire giver udtryk for at have haft et positivt udbytte af det formidlede døgnophold.

I det følgende opremses en række tiltag og faktorer, som med afsæt i undersøgelsen kan være med til at kvalificere tilbuddet med formidlede døgnophold på institutioner:

Anbefalinger til formidlet døgnophold på institutioner

Tilbuddets indhold:

- De to deltagende institutioner har ret forskellige tilgange i arbejdet med familierne. Hvilke faglige begrundelser ligger til grund for dette? Hvilke er mest virkningsfulde? Dette kan med fordel undersøges nærmere
- Der ser ud til at være potentiale til at inddrage forældre mere aktivt i deres egen behandling – eksempelvis ved at forældre altid selv er med til at udarbejde såkaldte ”ugeskemaer” for, hvad ugen skal indeholde
- Institutionerne kan med fordel være opmærksomme på, hvordan forældre kan bruge hinanden konstruktivt under opholdet og hvordan det kan forhindres at forældre inspirerer hinanden negativt i forhold eksempelvis at forlade institutionen før tid, misbrug mm.
- Institutionerne kan med fordel løbende undersøge, hvad forældre umiddelbart mener, de har fået ud af et ophold, når de forlader institutionen, og føre statistik på, hvordan det går børnene i et længere perspektiv

De fysiske rammer:

- Det vil være en fordel hvis institutionerne udover mindre lejligheder til mor-barn anbringelser også har en til to lidt større lejligheder, der kan huse større familier
- Det vil være en fordel, hvis der er plads til at familierne kan modtage besøg fra familie og netværk

Potentiale i at udvide tilbuddet vedrørende formidlet døgnophold i familiepleje

Undersøgelsens konklusioner og anbefalinger er utvivlsomt mest valide i forhold til formidlede døgnophold på institution. Alligevel giver det spinkle kvalitative materiale indtryk af, at nogle af de fordele, som gør sig gældende i forhold til formidlede døgnophold på institutioner, sandsynligvis også vil gøre sig gældende i forhold til formidlede døgnophold i familiepleje. Det gælder bl.a. muligheden for at arbejde intensivt med forældrenes omsorgskompetencer uden at skulle skille forældre og barn og muligheden for at få et bedre grundlag for at vurdere forældrenes omsorgskompetencer.

Formidlede døgnophold i familiepleje ser imidlertid ud til at have nogle andre styrker og svagheder end ophold på en institution. Som noget særligt positivt fremhæves det af medarbejdere og plejemødre, at der er mere ro i en familie, at det er de samme voksne, der er der hele tiden, at plejeforældrene kan give både barnet og dets forældre (mødre) en vigtig relation og endelig at forældrene (mødrene) ved at bo i en familie får et indblik i og inspiration til, hvordan et familieliv også kan være. Udfordringerne er bl.a., at det kan være en meget stor opgave for hele plejefamilien at få såvel forældre som barn ind i familien. Set fra forældrenes (mødrenes) perspektiv må det formodes, at det kan opleves ret massivt at skulle flytte ind hos en fremmed

plejefamilie og i et eller andet omfang indordne sig efter den, og det er sandsynligt, at det især i starten vil være vanskeligt for alle parter. Det kræver derfor en stor og vedvarende indsats fra forvaltningens side, hvis det skal lykkes. Endelig må det understreges, at det er vigtigt at forvaltningen har en klar holdning til, hvilken rolle plejefamilien skal spille, samt en forestilling om den forventede varighed af opholdet.

De to myndighedssagsbehandlers udsagn om, at det ville være en styrke hvis forvaltningen havde flere valgmuligheder til de meget forskellige familier (der kan være tale om alt fra en mor med et barn til et forældrepar med tre børn med meget forskellige problematikker og belastningsgrader), og både kunne formidle døgnophold på institution og i familiepleje, er med til at understøtte relevansen af også at udvikle tilbuddet i forhold til familieplejeområdet. På den baggrund anbefaler vi, at der findes et mindre antal plejefamilier, som kvalificeres til at kunne modtage børn og forældre i formidlet døgnophold. Efter en afprøvningsfase anbefaler vi, at det evalueres om erfaringerne skal udbredes bredere i kommunen eller ej.

Nedenfor er opstillet en række tiltag og faktorer, som med afsæt i undersøgelsen kunne være med til at kvalificere tilbuddet med formidlede døgnophold i familiepleje:

Anbefalinger til formidlet døgnophold i familiepleje

Myndighedssidens rolle:

- Plejefamiliens opgave skal være veldefineret – det skal være tydeligt, hvad der er formålet med opholdet, og opgaven skal være tidsafgrænset
- Der skal lyttes til plejefamiliernes observationer i forbindelse med beslutningen om, hvorvidt barnet efterfølgende skal anbringes eller hjemsendes

Center for familieplejes rolle:

- Der skal gennemføres en grundig forundersøgelse af plejefamilien inklusive plejefamiliens egne børn. Er hele familien indforstået med opgaven?
- Der skal gennemføres besøg af familieplejekonsulent, og gerne med udvidet telefontid, så plejefamilien ved, hvornår de kan få fat på familieplejekonsulenten. Tilbuddet kan eventuelt med fordel organiseres som en slags "forstærket plejefamilie"
- Der skal tilbydes supervision af plejefamilien ved behov
- Der kan eventuelt oprettes en netværksgruppe for plejefamilierne, hvor de kan mødes med ligesindede og udveksle erfaringer
- Der kan med fordel være en psykolog tilknyttet Center for Familiepleje, som kan forestå forældre- og plejefamilieundersøgelser, mens forældrene bor i plejefamilien

Plejefamiliens rolle:

- Plejefamilien skal instrueres i, at de skal støtte forældrene (moderen) – ikke overtage rollen som forældre.
- Plejeforældrene skal hjælpe forældrene (moderen) til at fastholde deres sociale netværk og sikre mulighed for besøg af/hos familie og netværk

De fysiske rammer:

- Plejefamiliens bolig skal være indrettet, så forældre og barn kan have egen separat afdeling med lille tekøkken, hvor de skal kunne ”øve” sig i at være familie

Afslutningsvis vil vi anbefale, at kommunen, i takt med at tilbuddet med formidlede døgnophold på institution og i familiepleje udvides og kvalificeres, gennemfører en evaluering, der har fokus på forældre og børns udbytte af opholdene, både i et kortere og et mere langsigtet perspektiv.

Bilag A: Formidlede døgnophold fra Glostrup Observationshjem og "Wibrandtsvej" (2010 – 2015)

Karakteristika ved familierne: 50 sager: 50 børn; 44 familier		I alt:	"Glostrup":	"Wibrandtsvej":
Gennemsnitsalder for de 50 børn, ved det formidlede døgnopholds begyndelse:		1,8 år (N=50)	2,5 år (N=26)	1,1 år (N=24)
Gennemsnitsalder for forældrene til de 50 børn:				
Mødre:	Ved fødsel	25,5 år (N=48 ²)	26,8 år (N=25)	24,2 år (N=23)
	Ved det formidlede døgnopholds begyndelse	27,4 år (N=48 ²)	29,2 år (N=25)	25,3 år (N=23)
Fædre:	Ved fødsel	29,6 år (N=37 ³)	31,2 år (N=18)	28,1 år (N=19)
	Ved det formidlede døgnopholds begyndelse	31,8 år (N=37 ³)	34,4 år (N=18)	29,2 år (N=19)
Børn med mindst én forældre med anden etnisk oprindelse end dansk: (N=46 ⁴)		22 ud af 46 (48 %)	14 ud af 24 (58 %)	8 ud af 22 (36 %)
Forældres civile status: (N=46 ⁴)				
	Enlig, uden delt forældremyndighed:	22 ud af 46 (48 %)	12 ud af 24 (50 %)	10 ud af 22 (45 %)
	Delt forældremyndighed/samvær:	13 ud af 46 (28 %)	5 ud af 24 (21 %)	8 ud af 22 (36 %)
	I fast forhold:	11 ud af 46 (24 %)	7 ud af 24 (29 %)	4 ud af 22 (18 %)

² I alt to mødre er sorteret fra pga. manglende oplysninger.

³ I alt 13 fædre er sorteret fra pga. manglende oplysninger.

⁴ Fire par forældre er sorteret fra pga. manglende oplysninger.

Kendte diagnoser hos børn: (N=40 ⁵)		5 ud af 40 (13 %)	-	-
Kendte problemstillinger hos mindst én af barnets forælder: (N=40 ⁶)		23 ud af 40 (58 %)	-	-
	Kendte stofmisbrugs-problemer:	6 ud af 40 (15 %)	-	-
	Kendte psykologiske problemer:	14 ud af 40 (35 %)	-	-
Karakteristika ved det formidlede døgnophold: 48 sager: 48 børn; 42 familier ⁷		I alt:	"Glostrup":	"Wibrandsvej":
Det formidlede døgnopholds gennemsnitlige varighed:		180 dage (N=48)	195 dage (N=24)	165 dage (N=24)
Antal børn der hjemsendes til mor/far efter det formidlede døgnophold: ⁸		31 ud af 42 (74 %)	-	-
Antal børn der anbringelse på institution eller i plejefamilie/netværksplejefamilie i umiddelbar forlængelse af det formidlede døgnophold.		11 ud af 42 (26 % ⁹)		
Efterfølgende anbringelse hos de 31 børn, der i første omgang kom hjem.		11 ud af 31 (35 %)	-	-
I samtlige sager, hvor barnet er kommet hjem til forældrene, er der givet efterfølgende støtte til familien				
<u>Typer af efterfølgende foranstaltning⁹:</u> Aflastning: 6 ud af 28 (21,4 %) Familiebehandling 19 ud af 28 (min. 67,8 %) Sikkerhedsplan 6 ud af 28 (21,4 %)		<u>Derud over er der fulgt op med følgende indsatser:</u> Støtte til samvær Hjemmevejledning Psykologhjælp til forælder Yderligere formidlede døgnophold Uanmeldte besøg, som følge af underretninger		

⁵ 10 børn er sorteret fra pga. manglende oplysninger.

⁶ 10 par forældre er sorteret fra pga. manglende oplysninger.

⁷ To børn er sorteret fra, da det formidlede døgnophold ikke er ophørt på tidspunktet for gennemførelsen af denne undersøgelse.

⁸ I alt 8 børn er sorteret fra: 4 børn er sorteret fra pga. manglende oplysninger/hemmelige journaler; For to børn var foranstaltningen ikke ophørt på tidspunktet for gennemførelsen af denne undersøgelse; Ét barn blev ikke udskrevet, men flyttede fra kommunen, En person blev myndig.

⁹ Af de 31 børn, der kommer hjem til forældrene, er der oplysninger på 28.